

การพัฒนาแบบการฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษแบบค่ายกิจกรรม Development of Activity-Based Training Camp Model for English Teachers

อนุวัต ชัยเกียรติธรรม¹ มนต์ชัย เทียนทอง² ไพโรจน์ สติรยากร³ และงามทิพย์ วิมลเกษม⁴
Anuwat Chaikiattidham¹ Monchai Tianthong,² Pairote Stirayakorn,³
and Ngamthip Wimolkaseam⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษแบบค่ายกิจกรรม ซึ่งการประเมินผลโดยยึดรูปแบบการประเมินตามแบบ CIPP model ของเดลเนี่ยล แอล สตัฟเฟิลบีม ผลการวิจัยพบว่า

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมคือ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการสอนภาษาอังกฤษช่วงชั้นที่ 1-2 ระยะเวลา 3 วัน โดยมีวิทยากรอบรม ให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ จำนวน 3 หัวข้อ ได้แก่ กิจกรรมการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ กิจกรรมการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม และกิจกรรมวอล์คแรลลี่ นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินความสอดคล้องทั้ง 9 หัวข้อพบว่า มีความสอดคล้องในระดับสูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุดฝึกอบรมนี้สามารถนำไปใช้ฝึกอบรมได้

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้นโดยทดลองใช้ผลปรากฏว่า คะแนนภาพรวมของผลสัมฤทธิ์การทำใบงานและใบทดสอบมีค่าเฉลี่ย 83.95 และ 81.81

3. การประเมินกระบวนการ โดยการนำชุดฝึกอบรมมาปรับปรุงและแก้ไข จึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่ามีประสิทธิภาพมีค่าเฉลี่ย 87.32 / 83.83 ซึ่งถือว่าสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

4. การประเมินผลผลิต โดยการประเมินผลคะแนนจากใบทดสอบความรู้ การปฏิบัติการนิเทศการสอนทฤษฎีและปฏิบัติของครูผู้สอน ความคิดเห็นของผู้เรียน พบว่าทุกรายการอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ : รูปแบบการฝึกอบรม ครูสอนภาษาอังกฤษ ภาษาอังกฤษแบบค่ายกิจกรรม

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

² ค.อ.ด. (วิจัยและพัฒนาหลักสูตร) รองศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

³ ค.อ.ด. (วิจัยและพัฒนาหลักสูตร) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

⁴ Ph.D. (Applied Linguistics) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

ABSTRACT

This research aimed to develop an Activity-Based Training Camp Model for English Teachers and find its efficiency indexes based on the CIPP Model of Daniel L. Stufflebeam. Findings can be summarized as follow: 1) Context Evaluation of this training model indicated that the objectives were for trainees to gain knowledge and skills as well as positive attitude toward English teaching of level 1-2, and they would be trained in both theory and practice in a 3-day training through use of three camp activities: Student Teams Achievement Division, Team Games Tournament, and Walk Rally; and content validity of the training model, which was assessed by 7 specialists to determine index of item-objective congruence of 9 items, was found at the high level; indicating that the training model can be implemented with actual training. 2) Input evaluation was assessed by trying out this model which revealed that the overall averages of scores on work sheets and achievement test were 83.95/81.81. 3) Process evaluation was conducted by modifying and further improving the model before implementing it. Results of the implementation revealed that the efficiency indexes were 87.32/83.83, which were higher than the established criteria of 80/80; and 4) Product evaluation was conducted by assessing students' performance on test papers, supervising subjects' teaching in both theory and practice, and studying students' satisfaction. Results of product evaluation revealed a high level of all these areas.

Keywords : Training Model, English Teachers, English Training Camp Model

บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่ใช้เพื่อการสื่อสารในเกือบทุกประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย อีกทั้งในชีวิตประจำวันภาษาอังกฤษสามารถพบเห็นได้ทั่วไป เช่น หนังสือ เอกสาร ตำรา ข้อมูลทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ของใช้ในชีวิตประจำวัน อาหารการกิน เครื่องอำนวยความสะดวก และ ยารักษาโรค เป็นต้น ดังนั้นผู้เรียนจึงจำเป็นต้องเรียนรู้และสามารถสื่อสารกับผู้อื่นโดยใช้ภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ แต่เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่า ความสามารถในการใช้ภาษาของนักเรียนในไทยยังอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แทบจะไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษ จึงเป็นการยากที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการสำรวจความต้องการของครูผู้สอนกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ช่วงชั้นที่ 1-2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 จำนวน 405 คน พบว่าจำนวนครูสอนภาษาอังกฤษไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องให้ครูวิชาอื่นๆ ไปสอนแทน ซึ่งครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิทางการสอนภาษาอังกฤษ หรือไม่เคยเรียนภาษาอังกฤษเป็นวิชาเอกมาก่อน แต่จบวิชาเอกอื่นๆ อาทิ ภาษาไทย สังคมศึกษา

พลศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปศึกษา เป็นต้น (อนุวัต ชัยเกียรติธรรม, 2550: 37) หรือจบเพียงวิชาโทภาษาอังกฤษ แต่ต้องรับผิดชอบสอนวิชาภาษาอังกฤษ จึงส่งผลให้ครูไม่มีความรู้ความเข้าใจวิธีการสอนภาษาอังกฤษ ขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และเจตคติที่ดีที่จะเป็นครูสอนภาษาอังกฤษ รวมทั้งสอนภาษาอังกฤษตามแบบเรียนที่กระทรวงศึกษากำหนดให้เพียงเท่านั้น จึงไม่สามารถสร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเต็มที่

จากปัญหาของครูผู้สอนไม่มีวุฒิทางการสอนภาษาอังกฤษย่อมส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ซึ่งอาจเนื่องมาจากครูขาดเทคนิคการสอน ขาดความรู้ ความสามารถในการใช้ทักษะทั้ง 4 เบื้องต้น ได้แก่ การฟัง พูด อ่าน เขียน และการจัดกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง นักเรียนไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งกิจกรรมการเรียนการสอนยังคงใช้แบบเดิม

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษแบบค่ายกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อให้ครูผู้สอนเกิดองค์ความรู้ เสริมทักษะ และประสบการณ์ใหม่ๆ

ในการนำไปปรับใช้เพื่อการเรียนการสอนกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ช่วงชั้นที่ 1-2 ซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน และเกิดผลดีโดยตรงต่อครูผู้สอน นักเรียน และสถานศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบ การฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษแบบค่ายกิจกรรม

สมมติฐานการวิจัย

รูปแบบการฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษแบบค่ายกิจกรรม ใช้ฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งวิจัยและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษแบบค่ายกิจกรรม ซึ่งมีขอบเขตดังนี้

1. ด้านเนื้อหา

1.1 เนื้อหาภาษาอังกฤษช่วงชั้นที่ 1-2 ตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดโดยยึดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้นอย่างบูรณาการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้

1.2 รูปแบบการฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษแบบค่ายกิจกรรม ประกอบด้วย

1.2.1 เนื้อหาค่ายกิจกรรมประกอบด้วย กิจกรรมการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ กิจกรรมการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม และกิจกรรมวอล์คแรลลี่

1.2.2 ค่ายกิจกรรมประกอบด้วยโครงสร้างการบริหารจัดการ และเครื่องมืออุปกรณ์ ลักษณะของค่ายกิจกรรมแบ่งออกเป็น กิจกรรมการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ กิจกรรมการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม และกิจกรรมวอล์คแรลลี่

1.2.3 คู่มือผู้เข้ารับการอบรมประกอบด้วย วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหา ใบเนื้อหา ใบงาน ใบทดสอบ และภาคผนวก

1.2.4 คู่มือวิทยากร ประกอบด้วยวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหา ใบเนื้อหา ใบงาน ใบทดสอบ เฉลยแบบทดสอบ และภาคผนวก

1.2.5 สื่อประกอบการบรรยาย ประกอบด้วย เอกสารประกอบการบรรยาย คอมพิวเตอร์ เครื่องฉาย การนำเสนอโดยใช้โปรแกรมพาวเวอร์พอยต์ (Power Point) เป็นต้น

2. ด้านเวลา ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ระหว่างเดือนมิถุนายน 2551 - เดือนพฤศจิกายน 2552

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยได้ดำเนินการในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and development) โดยเป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) แบบ Posttest-only control group design ในขั้นตอนการวิจัยและนำผลการวิจัยมาพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบฝึกอบรมเพื่อนำผลของการวิจัย ขั้นตอนวิจัย และขั้นตอนพัฒนามาสรุปวิเคราะห์ และหาประสิทธิภาพรูปแบบการฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษแบบค่ายกิจกรรม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดมหาสารคาม กาฬสินธุ์ และร้อยเอ็ด ซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาอื่นที่ไม่ใช่วิชาเอกภาษาอังกฤษ หรือสำเร็จการศึกษาวชิชาโทภาษาอังกฤษจำนวน 20-30 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบด้วย ครูผู้สอนกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดมหาสารคาม กาฬสินธุ์ และร้อยเอ็ด ซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาอื่นที่ไม่ใช่วิชาเอกภาษาอังกฤษ หรือสำเร็จการศึกษาวชิชาโทภาษาอังกฤษ จำนวน 21 คน

เครื่องมือการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ ดังนี้ 1) ชุดฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษแบบค่ายกิจกรรม จำนวน 3 หัวข้อเรื่อง 2) ใบงานเพื่อใช้หาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรม 80 ตัว

แรก 3) ใบทดสอบเพื่อใช้หาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรม 80 ตัวหลัง 4) ใบทดสอบการสอณ เพื่อใช้ประเมินผลการสอณของ วิทยาการในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ 5) แบบประเมินการ นำเสนอผลงาน 6) แบบสอบถามเพื่อประเมินความคิดเห็น ของการจัดการการฝึกอบรมจากผู้เข้าร่วมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติ การ 7) ใบทดสอบความรู้ กิจกรรมทั้ง 3 รูปแบบของผู้เรียน 8) แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรมทั้ง 3 รูปแบบของผู้เรียน 9) แบบประเมินการนเทศการสอณทฤษฎีและปฏิบัติของครู ผู้สอณ และ 10) แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อ กิจกรรมทั้ง 3 รูปแบบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้นำชุดฝึกอบรมครูสอณภาษาอังกฤษแบบ ค่ายกิจกรรมไปทดลองใช้ (Try out) กับครูผู้สอณกลุ่มสาระ ภาษาอังกฤษต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ช่วงชั้นที่ 1-2 จำนวน 24 คน โดยใช้เวลาในการอบรม 3 วัน ระหว่างวันที่ 11-13 กันยายน 2552 ณ อาคารศูนย์ภาษาและคอมพิวเตอร์ และมี วิทยาการ 3 คนเป็นผู้ให้ความรู้ ซึ่งวิทยาการแต่ละท่านได้ผ่านการอบรมวิธีการใช้เครื่องมือประกอบชุดการอบรม และได้ รับผิดชอบแต่ละหัวข้อ

2. เก็บรวบรวมข้อมูล (Implement) กับกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอณกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ช่วงชั้นที่ 1-2 จำนวน 21 คน ใช้เวลาในการอบรม 3 วัน ระหว่างวันที่ 19-21 ตุลาคม 2552 ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา (อาคาร 15) ห้อง 150401 และใช้วิทยาการกลุ่มเดิม ทำหน้าที่อบรมให้ความรู้ตามหัวข้อเรื่อง ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการ โดยนำชุดฝึกอบรมที่ได้ปรับปรุงและแก้ไขหลังจากนำไป ทดลองใช้เรียบร้อยแล้ว

3. ผู้วิจัยจึงได้ติดตามประเมินผล (Follow up) ผู้ที่ผ่านการอบรมจำนวน 5 คน โดยติดตามประเมินผลการใช้ที่โรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัด มหาสารคาม ใช้กลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/7 จำนวน 40 คน และใช้แบบเรียน Project work บทเรียนที่ 6 A: To market โดยดำเนินการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนที่ได้รับ การอบรมและกำหนดแผนการสอนซึ่งใช้เวลาในการจัด กิจกรรมจำนวน 5 วัน วันละ 2 คาบ รวม 10 คาบ

ส่วนกิจกรรมการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม ผู้วิจัย ได้ติดตามประเมินผลการใช้ที่โรงเรียนชุมชน บ้านลาด ตำบล ลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้กลุ่ม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 21 คน และใช้แบบ เรียน บทเรียน การดำเนินการจัดกิจกรรมตามขั้นตอน มีการ กำหนดแผนการสอนเช่นเดียวกับกิจกรรมการแบ่งกลุ่ม ผลสัมฤทธิ์

ในส่วนกิจกรรมวอล์คแรลลี่ ผู้วิจัยได้ติดตามประเมิน ผลการใช้ที่โรงเรียนอนุบาลกิตติยา อำเภอเมือง จังหวัด มหาสารคาม โดยใช้กลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ละ 6/2 รวมจำนวน 62 คน ซึ่งใช้เวลาในการจัดกิจกรรม จำนวน 3 วัน รวม 6 คาบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยการหาค่า IOC (Index of item-objective congruence) ของหลักสูตรฝึกอบรม ค่าคะแนน เฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประสิทธิภาพของชุด ฝึกอบรม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. การประเมินความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อ หลักสูตรฝึกอบรม แบ่งรายการประเมินหัวข้อต่างๆ คือ ภาพรวมของหลักสูตรฝึกอบรม หัวข้ออบรมและวัตถุประสงค์ เชิงพฤติกรรม วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมและข้อทดสอบ ใบนื้อหา ใบบงาน กิจกรรมการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ กิจกรรม การแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม และกิจกรรมวอล์คแรลลี่ การนำเสนอผลงาน ใบทดสอบทฤษฎีและปฏิบัติ และ แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมอบรม

จากรายการดังกล่าวข้างต้น พบว่าผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 ท่านให้ค่าความสอดคล้องในระดับสูง

2. ชั้นทดลองใช้ มีผลการวิจัยดังนี้

2.1 ผลคะแนนจากการทำใบบงานชุดฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมจำนวน 24 คน สามารถทำได้ถูกต้อง เฉลี่ยร้อยละ 83.95 ของคะแนนทั้งหมด

2.2 ผลคะแนนจากการทำใบทดสอบชุดฝึกอบรมพบว่า ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมจำนวน 24 คน สามารถทำได้ถูกต้องเฉลี่ยร้อยละ 81.81 ของคะแนนทั้งหมด

2.3 ผลคะแนนการนิเทศการสอนทฤษฎีและปฏิบัติของวิทยากร (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงผลคะแนนการนิเทศการสอนทฤษฎีและปฏิบัติของชุดฝึกอบรม

รูปแบบกิจกรรม	การสอนทฤษฎี	การสอนปฏิบัติ
STAD	76.92	62.50
TGT	61.54	56.25
WR	69.23	87.50

2.4 ผลการปฏิบัติกิจกรรมทั้ง 3 รูปแบบ พบว่า ภาพรวมทุกกลุ่มสามารถปฏิบัติกิจกรรมอยู่ในเกณฑ์ดี

2.5 ในภาพรวมผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความเห็นจัดอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านวิทยากรดำเนินการฝึกอบรมด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมฝึกอบรม และด้านการอำนวยความสะดวกและบริการอื่นๆ

2.6 ด้านเอกสารและสื่อประกอบการฝึกอบรมพบว่า ในภาพรวมผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความเห็นในระดับมาก

2.7 ด้านการอำนวยความสะดวกและบริการอื่นๆพบว่า ในภาพรวมผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.71

3. ในส่วนขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล มีผลการวิจัย ดังนี้

3.1 ผลคะแนนจากการทำใบงานชุดฝึกอบรมพบว่า ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมสามารถทำได้ถูกต้องเฉลี่ยร้อยละ 87.32 ของคะแนนทั้งหมด

3.2 ผลคะแนนรวมจากการทำใบทดสอบชุดฝึกอบรมพบว่า ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมสามารถทำได้ถูกต้องเฉลี่ยร้อยละ 83.83 ของคะแนนทั้งหมด

3.3 ผลคะแนนการนิเทศการสอนทฤษฎีและปฏิบัติของวิทยากร (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 แสดงผลคะแนนการนิเทศการสอนทฤษฎีและปฏิบัติของชุดฝึกอบรม

รูปแบบกิจกรรม	การสอนทฤษฎี	การสอนปฏิบัติ
STAD	96.15	93.75
TGT	88.46	93.75
WR	92.31	93.75

3.4 ผลการปฏิบัติกิจกรรมทั้ง 3 รูปแบบพบว่า ภาพรวมทุกกลุ่มสามารถปฏิบัติกิจกรรมอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

3.5 ด้านวิทยากรการฝึกอบรมพบว่า ในภาพรวมผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความเห็นว่า วิทยากรดำเนินการฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

3.6 ในภาพรวมผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความเห็นจัดอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านเอกสารและสื่อประกอบการฝึกอบรม ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมการอบรมฝึกและด้านการอำนวยความสะดวกและบริการอื่นๆ

4. ในขั้นติดตามผล (Follow up) มีผลการวิจัยดังนี้

4.1 ผลคะแนนจากใบทดสอบความรู้ชุดฝึกอบรมพบว่า ผู้เรียนสามารถทำใบทดสอบแต่ละกิจกรรมได้ถูกต้องในระดับสูง (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 แสดงผลคะแนนจากการทำใบทดสอบความรู้ชุดฝึกอบรม

รูปแบบกิจกรรม	คะแนนใบทดสอบ
STAD	96.32
TGT	97.14
WR	87.41

4.2 ผลคะแนนของผู้เรียนแต่ละกลุ่มที่ได้ปฏิบัติในแต่ละกิจกรรม (ตารางที่ 4-6)

ตารางที่ 4 แสดงชื่อกลุ่มที่ได้รับรางวัลของกิจกรรมการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์

ชื่อกลุ่ม	รางวัล
กลุ่ม 1 B-O-Y	ดีมาก (Great Team)
กลุ่ม 5 Black Vanilla	
กลุ่ม 10 Dog and Cat	
กลุ่ม 2 Butterfly	ดี (Good Team)
กลุ่ม 4 K-OTIC	
กลุ่ม 6 Blue	
กลุ่ม 7 Girls and Boys	
กลุ่ม 3 Balloon	พอใช้ (Fair)
กลุ่ม 8 Pooh and his friend	
กลุ่ม 9 Nice to meet you	

ตารางที่ 5 แสดงชื่อกลุ่มที่ได้รับรางวัลของกิจกรรมการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม

ชื่อกลุ่ม	รางวัล	จำนวนครั้งที่ได้
กลุ่ม 1 Rose Apple	Good Team	4 ครั้ง
กลุ่ม 2 Apple	Good Team	2 ครั้ง
	Super Team	2 ครั้ง
กลุ่ม 3 Banana	Good Team	1 ครั้ง
	Great Team	2 ครั้ง
	Super Team	1 ครั้ง
กลุ่ม 4 Mango	Good Team	3 ครั้ง
	Great Team	1 ครั้ง
กลุ่มที่ 5 Coconut	Good Team	3 ครั้ง
	Great Team	1 ครั้ง

ตารางที่ 6 แสดงชื่อกลุ่มที่ได้รับคะแนนและรางวัลของกิจกรรมวอลเลย์บอล

ชื่อกลุ่ม	คะแนนรวม	รางวัล
กลุ่มที่ 1 Kart Rider	217 คะแนน	รางวัลที่ 1
กลุ่มที่ 5 One Piece	197 คะแนน	รางวัลที่ 2
กลุ่มที่ 3 Kero-ro	185 คะแนน	รางวัลที่ 3
กลุ่มที่ 4 Sponge Box	175 คะแนน	รางวัลที่ 4
กลุ่มที่ 2 Reborn	152 คะแนน	รางวัลที่ 5

4.3 ผลคะแนนการนิเทศการสอนด้านทฤษฎีและปฏิบัติของครูผู้สอน ปรากฏตามตารางที่ 6

ตารางที่ 7 แสดงผลคะแนนการนิเทศการสอนทฤษฎีและปฏิบัติของชุดฝึกอบรม

รูปแบบกิจกรรม	การสอนทฤษฎี	การสอนปฏิบัติ
STAD	85.14	81.25
TGT	81.08	87.50
WR	93.24	87.50

4.4 กิจกรรมการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ พบว่า ในภาพรวมผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทั้ง 10 รายการจัดอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนกิจกรรมการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกมพบว่า ในภาพรวมผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกมทั้ง 10 รายการจัดอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนกิจกรรมวอลเลย์บอลพบว่า ในภาพรวมผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมวอลเลย์บอลทั้ง 9 รายการ จัดอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษแบบค่ายกิจกรรม ที่ใช้กับครูผู้สอนกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ช่วงชั้นที่ 1-2 ผลปรากฏว่า ชุดฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ในขั้นตอนการวิจัย โดยได้คะแนนจากการทำใบงานเฉลี่ยร้อยละ 83.95 และในขั้นตอนการพัฒนา โดยได้คะแนนจากการทำใบงานได้ถูกต้องเฉลี่ยร้อยละ 87.32 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และค่าคะแนนเฉลี่ยจากการทำใบทดสอบในขั้นตอนการวิจัยเฉลี่ยร้อยละ 81.81 และในขั้นตอนการพัฒนาเฉลี่ยร้อยละ 83.83 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้เช่นเดียวกัน เนื่องจากขั้นตอนการพัฒนาชุดฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษแบบค่ายกิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนาอาศัยหลักการการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของครูผู้สอนกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ช่วง

ขั้นที่ 1-2 และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ของผู้เชี่ยวชาญจากหลายสาขาที่เกี่ยวกับงานวิจัย รวมทั้งครูผู้สอนในช่วงชั้นดังกล่าวด้วย เพื่อได้รูปแบบการฝึกอบรมที่แท้จริง ซึ่งตรงกับ ชูชัย สมธิกร (2549 : 29-32) สรุปได้ว่าการทำงานหรือการปฏิบัติงานใดๆ มักจะมีกระบวนการเพื่อวางแผนหรือกำหนดทิศทางไว้ เช่นเดียวกับการฝึกอบรมจำเป็นต้องมีกระบวนการอย่างเป็นระบบด้วย เพื่อให้การฝึกอบรมนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตรงกับขั้นตอนการวิเคราะห์ความต้องการการฝึกอบรม (Needs assessment) ทั้งนี้เพื่อให้การฝึกอบรมสอดคล้องกับความต้องการขององค์กรและเกิดประโยชน์สูงสุด

นอกจากนี้ในระหว่างการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้กำหนดให้ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมได้ลงมือปฏิบัติจริง (On the job training) เพราะการฝึกอบรมเป็น กระบวนการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานหรือองค์กรให้ทำงานอย่างมีระบบ อีกทั้งการฝึกอบรมมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมอบรมในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ซึ่งสอดคล้องกับ โสริยา ชิโนดะ (2543 : 12) ดังนี้ คือ

1. เพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) เนื่องจากความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของวิชาการในปัจจุบัน ก่อให้เกิดความจำเป็นที่ทุกคนต้องขวนขวายความรู้เพิ่มเติมให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลง
  2. เพิ่มพูนทักษะ (Skill) หรือความชำนาญ เพื่อลดความสูญเสียอันเกิดจากการทำงาน โดยขาดทักษะและประสบการณ์
  3. เปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitudes) เพื่อให้เกิดความคิดอ่านใหม่ๆ รวมทั้งเป็นการเปลี่ยนแปลงความเชื่อเก่าๆ ที่ล้าสมัย เพื่อให้เกิดทัศนคติใหม่ที่มีประโยชน์ และเพื่อพัฒนาพฤติกรรมหรือนิสัยให้มีการกระทำที่เหมาะสมถูกต้องยิ่งขึ้น
2. ผลการประเมินการนิเทศด้านการสอนทฤษฎีและด้านปฏิบัติของวิทยากรโดยผู้วิจัยพบว่า วิทยากรทั้ง 3 คนสามารถทำหน้าที่ได้ในระดับดี ถ้าพิจารณาจากการเตรียมการสอน การดำเนินการสอนและสรุปการสอน ส่วนด้านปฏิบัติของวิทยากรสามารถนำเทคนิค วิธีการสอน การใช้สื่อ

ประกอบการอบรม รวมทั้งการใช้กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการที่ดีด้วยเช่นกัน ซึ่งตรงกับพิสิฐ เมธากัทร (ม.ป.ป. : 158 - 159) ที่กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

2.1 ขั้นสนใจปัญหา (Motivation - M) เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ ในขั้นตอนนี้ต้องสร้างแรงจูงใจให้มีความต้องการที่จะเรียน

2.2 ขั้นศึกษาข้อมูล (Information - I) เมื่อผู้เข้าร่วมอบรมประสบปัญหา มีความต้องการที่จะแก้ปัญหาที่ตนเองไม่เคยมารู้หรือเคยทำมาก่อน

2.3 ขั้นพยายาม (Application-A) หลังจากผู้เข้าร่วมอบรมได้ศึกษาข้อมูล ข่าวสาร หรือเนื้อหาต่างๆ ผู้เข้าร่วมอบรมจะต้องนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาแก้ปัญหา พยายามฝึกหัดหรือพยายามทำให้เกิดผลสำเร็จ

2.4 ขั้นสำเร็จผล (Progress-P) การที่ผู้เข้าร่วมอบรมได้พยายามนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ปัญหา ย่อมทำให้เกิดผลของการแก้ปัญหา หากข้อมูลที่ศึกษานั้นมีความถูกต้องเพียงพอ ก็ย่อมจะแก้ปัญหาที่สำเร็จ ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นได้

3. การประเมินติดตามผลการฝึกอบรม หลังการฝึกอบรมแล้ว ผู้วิจัยได้เลือกผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 5 คน และได้แบ่งรูปแบบกิจกรรมเพื่อไปดำเนินการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามขั้นตอนที่ได้รับจากการฝึกอบรม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริงเพื่อต้องการทราบผลด้านความรู้ (Knowledge) ในเนื้อหาที่เรียน และด้านทักษะกระบวนการ (Skill and process) โดยใช้ใบงาน ใบทดสอบ แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมด้านต่างๆ และแบบสอบถามความคิดเห็น เป็นต้น ซึ่งการประเมินดังกล่าวสอดคล้องกับ ชิตพิมล พลสมบัติ (2549 : 32-35) ได้กล่าวถึงวิธีการประเมินผลตามสภาพจริงไว้ว่า การวัดผลประเมินผลควรวัดจากผลการปฏิบัติงานจริง (Authentic performance-based assessment) ซึ่งวิธีวัดและเครื่องมือวัดที่สามารถนำมาใช้ได้แก่

3.1 การวัดผลการเรียนรู้ด้านความรู้ (Knowledge) ซึ่งความรู้ที่ผู้เรียนพึงได้รับแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

3.1.1 ความรู้เชิงประจักษ์ (Declarative knowledge) คือ ความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความหมาย ลักษณะสิ่งของ หรือปรากฏการณ์ต่างๆ ทั้งที่เป็นเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนสาระสำคัญทางวิชาการ เช่น หลักไวยากรณ์ คัพท์ สำนวน เป็นต้น

3.1.2 ความรู้เชิงกระบวนการ (Procedural knowledge) คือ ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ ขั้นตอนการปฏิบัติ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับทักษะ ความรู้เชิงกระบวนการเป็นความรู้ที่พัฒนาจากความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง และมีการพัฒนาต่อไปเรื่อยๆ ตามประสบการณ์ หรือการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น เช่น การอ่านเพื่อความเข้าใจ การสนทนาตามสถานการณ์ต่างๆ เป็นต้น

3.1.3 ความรู้เชิงเนื้อหาในบริบท (Contextual knowledge) คือ ความรู้ที่เป็นเนื้อหาในสภาวะหนึ่งๆ ทั้งนี้ ข้อมูลหรือทักษะจะมีความหมายเฉพาะตามเงื่อนไขที่กำหนด เช่น รู้ว่าควรใช้คำทักทายใดกับระดับบุคคลต่างๆ ในสังคม หรือผู้เรียนควรรู้เกณฑ์การเลือกใช้ระหว่างคำทักทายและระดับบุคคลด้วย ความรู้นี้แตกต่างจากการรู้จักคำทักทายหลายๆ รูปแบบ แต่เป็นความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาในบริบทที่ว่า การใช้ภาษาในระดับหนึ่งมีความเหมาะสมกับระดับบุคคลที่พูดด้วย มากกว่าการใช้ภาษาอีกระดับหนึ่ง

ส่วนวิธีวัดผลและเครื่องมือวัดที่สามารถนำมาใช้ควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน ได้แก่

1) แบบทดสอบ เป็นชุดคำถามที่สร้างขึ้นอย่างมีระบบเพื่อใช้วัดตัวอย่างพฤติกรรมของแต่ละบุคคล ทั้งด้านเนื้อหา วิธีดำเนินการและการให้คะแนน เช่น แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ (Achievement test) แบบทดสอบวัดความถนัด (Aptitude test) แบบทดสอบความสามารถจริง (Authentic Performance test) เป็นต้น

2) แบบสังเกต เป็นการเฝ้าดูพฤติกรรมของบุคคลอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยอาจจัดทำเป็นกรอบของการสังเกต เช่น แบบตรวจสอบรายการ หรือแบบสังเกตประเมินค่า อย่างไรก็ตามในการสังเกตต้องใช้ความพินิจวิเคราะห์เพื่อจะมองเห็นรายละเอียดตามกรอบที่ต้องการ ต้องขจัดปัญหาหรือความลำเอียงส่วนตัวออกไปเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามที่สังเกตจริงๆ

3) แบบสอบถาม มีลักษณะคล้ายแบบทดสอบคือให้ผู้ตอบแสดงความรู้ที่ออกมาจากใจจริง ต้องการได้ข้อมูลที่เป็นความจริงมากที่สุด แบบตรวจสอบรายการ แบบสำรวจเป็นลักษณะหนึ่งของแบบสอบถามแต่จุดมุ่งหมายในการถามแตกต่างกัน แบ่งเป็น 2 ชนิดคือ แบบปลายเปิด ให้ผู้ตอบสามารถตอบได้โดยเสรี และแบบปลายปิด ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นโดยมีตัวเลือกให้ ไม่มีถูก-ผิด สะดวกกับการจัดทำข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context evaluation : C) จากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัย ประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ของผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มครูผู้สอนกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ช่วงชั้นที่ 1-2 สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมคือ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการสอนภาษาอังกฤษช่วงชั้นที่ 1-2 ระยะเวลาการฝึกอบรม 3 วัน จำนวนผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 21 คน โดยมีวิทยากรอบรมให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติจำนวน 3 หัวข้อเรื่อง คือ กิจกรรมการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ กิจกรรมการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม และกิจกรรมวอล์คแรลลี่

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input evaluation : I) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินความสอดคล้องทั้ง 9 หัวข้อ ได้แก่ 1. หลักสูตรฝึกอบรม 2. หัวข้ออบรมและวัตถุประสงค์ 3. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมและข้อทดสอบ 4. ใบเนื้อหา 5. ใบงาน 6. กิจกรรมการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ กิจกรรมการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม และกิจกรรมวอล์คแรลลี่ 7. การนำเสนอผลงาน 8. ใบนิเทศการสอนทฤษฎีและปฏิบัติ 9. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมฝึกอบรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ทั้ง 9 หัวข้อมีความสอดคล้องในระดับสูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุดฝึกอบรมนี้สามารถนำไปใช้ได้

หลังจากที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ผู้วิจัยได้นำรูปแบบฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษแบบค่ายกิจกรรมไปทดลองใช้ ผลปรากฏว่า คะแนนของผลสัมฤทธิ์ในการทำใบงานและ

ใบทดสอบ มีค่าเฉลี่ย 83.95 และ 81.81 ซึ่งถือว่าสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

3. การประเมินกระบวนการ (Process evaluation : P) ปรากฏว่า ประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษแบบค่ายกิจกรรมที่ได้ปรับปรุง มีค่าเฉลี่ย 87.32 / 83.83 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

ผลการนิเทศการสอนของผู้เข้าร่วมฝึกอบรมที่มีต่อวิทยากร ด้านการสอนทฤษฎีและด้านการปฏิบัติ วิทยากรสามารถสอนในภาพรวมจัดอยู่ในระดับดี

4. การประเมินผลผลิต (Product evaluation : P) โดยการประเมินผลคะแนนจากรายการต่างๆ ดังนี้

4.1 ใบทดสอบความรู้ เรื่อง กิจกรรม การแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ กิจกรรมการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกมและกิจกรรมวอล์คแรลลี่ของผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนทำคะแนนในระดับสูงทุกรายการ

4.2 ผลคะแนนจากการปฏิบัติกิจกรรมการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ กิจกรรมการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกมและกิจกรรมวอล์คแรลลี่ของผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนทำคะแนนในระดับสูงทุกรายการ

4.3 ผลการนิเทศการสอนทฤษฎีและปฏิบัติของครูผู้สอนพบว่า จัดอยู่ในระดับดีทั้ง 3 รูปแบบ

4.4 การประเมินความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมทั้ง 3 รูปแบบพบว่า มีความพึงพอใจทุกกิจกรรมจัดอยู่ระดับมากที่สุดทุกรายการ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากการฝึกอบรมเรื่อง รูปแบบการฝึกอบรมครูผู้สอนภาษาอังกฤษแบบค่ายกิจกรรม ซึ่งมีสาระสำคัญสามารถสรุปรวบรวมเป็นข้อมูลได้ดังนี้

1. การประเมินหาประสิทธิภาพของรูปแบบการฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษแบบค่ายกิจกรรมไปใช้ฝึกอบรมกับครูกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ในช่วงชั้นที่ 3 และ 4 เพื่อเป็นการเสริมศักยภาพในการเรียนการสอน
2. การจัดฝึกอบรมครูกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) โดยให้ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมเป็นวิทยากร และ

นำวิธีที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้รับเกิดขยายในวงกว้างมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของรองศาสตราจารย์ ดร.มนต์ชัย เทียนทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ สติระยากร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.งามทิพย์ วิมลเกษม รวมทั้งรองศาสตราจารย์ ดร.พิสิฐ เมธามัทธ โดยที่ท่านทั้ง 4 ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ตลอดจนถึงการให้คำปรึกษาต่างๆ อันเป็นประโยชน์สูงสุดอย่างยิ่งแก่ผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

- ชิตพิมล พลสมบัติ. (2549). **การพัฒนาทักษะฟัง-พูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารที่เน้นการประเมินผลตามสภาพจริง**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชูชัย สมธิไกร. (2549). **การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิสิฐ เมธามัทธ. (ม.ป.ป.). **การพัฒนาหลักสูตรอาชีพและเทคนิคการศึกษาคำสอน เอกสารคำสอน**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาครุศาสตร์เครื่องกล สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- โลริยา ชิโนดม. (2543). **การประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นวิชาเบเกอรี่ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารอาชีพและเทคนิคศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- อนวัต ชัยเกียรติธรรม. (2550). **รายงานการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์เอกสารและบุคคลเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษแบบค่ายกิจกรรม**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

